

Силабус курсу:

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	(053) Психологія
Рік підготовки:	2
Семестр викладання:	3 семестр
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

д.психол.н., доц., Лосієвська Ольга Геннадіївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

професорка кафедри психології та соціології

посада

<u>losievska@snu.edu.ua</u>	<u>+38-066-510-38-85</u>	<u>Skype: Olga Losiyevska</u>	<u>323 ГК, за розкладом</u>
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «**Викладач лабораторних та практичних занять:**», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

формування системи наукових уявлень про активність мозку і його зв'язок з психічними явищами

Результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання та уявлення пов'язані з основами психології, біології та фізіології.

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
2. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Психофізіологія на сучасному етапі розвитку	денна 2/0/2 заочна 1/0/1	Предмет та завдання психофізіології. Психофізіологічна проблема. Сучасні проблеми психофізіології.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Виникнення нейронауки - науки про мозок.	денна 2/0/2	Взаємодія між нейронами. Поняття нейрональної пластичності. Спеціалізація нейрона. Гностичні нейрони. Командні нейрони. Дисципліни, які вивчають властивості мозку і його клітин: рівні аналізу. Виникнення нейронауки - науки про мозок.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Методи дослідження в психофізіології	денна 2/0/2 заочна 1/0/1	Неінвазивні методи вивчення активності цілого мозку. Електроенцефалографія. Пов'язані з подіями потенціали. Магнітоенцефалографія. Позитронно-емісійна томографія. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія. Принцип «віднімання» зображень в комп'ютерній томографії. Методи вивчення активності окремих нейронів. Реєстрація імпульсної активності нейронів. Мультieleктродная реєстрація. Реєстрація метаболічної та генетичної активності нейронів.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
4.	Аналіз поведінки в психофізіології	денна 2/0/2	Парадигми в науці. Принцип реактивності. Положення класичної рефлекторної теорії. Принцип активності. Роботи І.С. Беріташвілі, Е. Толмена, Е. Торндайка, Д.Н. Узнадзе, Н. А. Бернштейна, Л. В. Крушинського, У. Найссера. Еклектика в науці. Роботи П. К. Анохіна. Поняття результату і функції в теорії функціональних систем. Операціональна архітектоніка функціональної системи. Принципи системогенеза. Самооцінка параметрів психофізіологічного стану. Тест САН.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Психологія емоцій	денна 2/0/2 заочна 1/0/1	Поняття, класифікація і функції емоцій. Теорії емоцій. Індикатори емоцій. Психофізіологічні механізми емоцій.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Системна психофізіологія	денна 2/0/2	Методологічна база системної психофізіології. Еволюційний принцип. Історичний підхід. Селекційний та інструкційні принципи в теоріях навчання. Поведінкова спеціалізація нейронів. Системна спеціалізація. Сталість спеціалізації. Формування нових спеціалізацій нейронів. Основні експериментальні дані, отримані в рамках системно-еволюційного підходу. Синхронність активації структур в поведінці. Розвиток	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			передбачають результат пов'язаних з подіями потенціалів при навчанні. Залежність активацій нейронів від мети, що досягається тваринам.	
7.	Психофізіологічна проблема	денна 2/0/2	Подання про психіку і її наявності. Антропосіхізм, Нейропсіхізм, Біопсіхізм, панпсихизм. Варіанти вирішення психофізіологічної проблеми. Тотожність психічного і фізіологічного. Паралельність психічних і фізіологічних процесів. Взаємодія психічного і фізіологічного. Фізіологічне і психологічне - аспекти цілого. Поняття інформаційних процесів. Рішення психофізіологічної проблеми в рамках системно-еволюційного підходу і системної психофізіології.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
8.	Психологія пізнавальних процесів	денна 2/0/2 заочна 1/0/1	Психофізіологія уваги, відчуття, сприйняття, Психофізіологія пам'яті. Психофізіологія мовлення. Психофізіологія мислення.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
9.	Психофізіологія навчання та пам'яті	денна 2/0/2	Критерії навчання. Поняття консолідації і реконсолідації в уявленнях про реорганізацію пам'яті після навчання. Механізми, що лежать в основі навчання. Синапс Хебба в коннекціоністських теоріях навчання. Системогенез при навчанні та селекційний принцип. Фізіологічні кореляти навчання. Зміни імпульсної активності нейронів при навчанні. Зміни генетичної експресії і каскади молекулярних подій в нейронах при навчанні. Структурні зміни при навчанні. Неонейрогенез. Запрограмована клітинна загибель при навчанні. Зіставлення процесів розвитку і навчання. Орієнтовно-дослідницька поведінка при навчанні. Види навчання і розподіл по структурам формованих нейрональних спеціалізацій. Декларативна і процедурна пам'ять.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
10	Психофізіологія сенсорних процесів і рухів	денна 2/0/2	Основна теза психофізіології сенсорних систем. Проблеми психофізіології сенсорних систем. Екологічна оптика Дж. Гібсона і його критика уявлення про передачу інформації. Уявлення К. Поппера та його критика «бадейной теорії». Фоторецепторні властивості нейронів. Сприйняття кольору. Зір, слух, нюх, смак, шкірна чутливість, біль: загальні принципи виникнення активності клітин. Активність нейронів первинних сенсорних областей кори головного мозку. Активність нейронів рухових областей кори головного мозку. «Дзеркальні» нейрони. Традиції виділення структур і функцій в	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			психофізіології. Френологічні карти Ф. Галля. Локалізаційні карти Клейста. Структура і функція в нейропсихології. Проблеми традиційного структурно-функціонального підходу. Сучасний стан структурно-функціонального підходу. Характеристики структур за спеціалізаціями нейронів. Формування спеціалізацій нейронів і розвиток поведінки в онтогенезі. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.	
11	Психофізіологія сну і патологічних станів	денна 2/0/2	Ціркадні ритми. Фізіологічні параметри, що змінюються протягом доби. Роль нейронів супрахіазматичного ядра гіпоталамуса. Значення циркадіанних ритмів. Дослідження сну. Фази сну і їх характеристики. Зміни патернів сну з віком. Розлади сну. Роль сну в консолідації пам'яті. Механізми консолідації пам'яті в періоди сну. Патологічні стани. Вплив алкоголю на активність нейронів. Гостре введення алкоголю і хронічна алкоголізація. Принцип виникнення поведінкових змін при наркотизації.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
12	Когнітивна психофізіологія	денна 2/0/2	Свідомість і спроби його визначити. Психофізіологічні теорії свідомості. Теорія єдності емоцій і свідомості. Подання про реверберації. Подання про синхронізацію активності нейронів. Проблема уваги в психофізіології. Зв'язок свідомості з емоціями. Зв'язок свідомості з промовою. Подання про функціональну асиметрію мозку. Вимірювання активності областей мозку при сприйнятті і виробництві мови. Розлади сприйняття і виробництва мови. Поняття когнітивних карт і роль нейронів гіпокампу. Проблема уваги в психофізіології.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
13	Психофізіологія адаптації людини	денна 2/0/2	Загальні уявлення про адаптацію. Види адаптації. 3. Основні закономірності адаптації. «Ціна» адаптації та дезадаптація. Адаптивність та адаптаційні можливості	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
14	Психофізіологія діяльності	денна 2/0/2	Поняття діяльності. Види і структура діяльності. Загальні характеристики та закономірності діяльності. Чинники ефективності діяльності. Працездатність. Функціональні стани організму людини в процесі праці. Оцінка працездатності людини. Динаміка працездатності і характеристика їх фаз. Психофізіологія професійної діяльності.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
	Загальна кількість аудиторних годин:	денне 28/0/28 заочне 4/0/4		

Рекомендована література

1. Абабков В.А. Адаптация к стрессу: Основы теории, диагностики, терапии / В. А. Абабков, М. Перре. – СПб.: Речь, 2004. – 165 с.
2. Анатомия центральной нервной системы / Н.В. Воронова, Н.М. Климова, А. М. Менджерицкий. – М.: Аспект Пресс, 2006.
3. Батуев А.С. Физиология высшей нервной деятельности и сенсорных систем: Учебник для вузов / А.С. Батуев. – СПб.: Питер, 2005. – 317с.
4. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека / Ф.Б. Березин. – Л.: Наука, 1988. – 270 с.
5. Блум Ф. Мозг, разум и поведение / Ф. Блум, А. Лейзерсон, Л. Хофстедтер; [пер. с англ.]. – М.: Мир, 1988. – 246 с.
6. Вадзюк С.Н. Вплив погоди на психофізіологічний стан здорової людини / С.Н. Вадзюк, Н.М. Волкова, М.М.Микула, Р.Г. Церковнюк. – Тернопіль. – 1998.
7. Вейн А.М. Бодрствование и сон / А.М. Вейн. – М.: Наука, 1970. – 128 с.
8. Данилова Н.Н. Психофизиология: Учебник для вузов / Н.Н. Данилова. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 373 с.
9. Ильин Е.Л. Психофизиология состояний человека / Е.Л. Ильин. – СПб.: Питер, 2005. – 412 с.
10. Карпухина А.М. Психологические и психофизиологические пути повышения эффективности деятельности / А.М. Карпухина. – К: Знание, 1990. – 19 с.
11. Клименко В.В. Механізми психомоторики людини / В.В. Клименко. – К., 1997. – 192 с.
12. Кокун О.М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності: Монографія / О.М. Кокун. – К.: Міленіум, 2004. – 265 с.
13. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник / О.М. Кокун. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 184 с.
14. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / М.С. Корольчук. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 400 с.
15. Костандов Э.А. Психофизиология сознания и бессознательного / Э.А. Костандов. – СПб.: Питер, 2004. – 167 с.
16. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці / Я.В. Крушельницька. – К.: КНЕУ, 2002. – 182 с.
17. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М.: Смысл, Изд. Центр «Академия», 2004. – 352 с.
18. Майдіков Ю.Л. Нервова система і психічна діяльність людини. Навч. посібник. / Ю. Л. Майдіков, С.І. Корсун. – К., 2007. – 280 с.
19. Макаренко М.В. Комп'ютерна система "Діагност-1" для визначення нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності / М.В. Макаренко, В.С. Лизогуб // Особливості формування та становлення психофізіологічних функцій в онтогенезі: Матер. Всеукр. наук. Симпозіуму / За ред. М.В. Макаренка. – Черкаси: ЧДУ, 2003. – С. 60 -192.
20. Малхазов О.Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю / О. Р. Малхазов. – К: Євролінія, 2002. – 320 с.
21. Марютина Т.М. Введение в психофизиологию / Т.М. Марютина, О.Ю. Ермолаев. – 4-е изд. – М.: Флинта, 2004. – 400 с.
22. Новикова И.А. Практическое пособие по анатомии и физиологии центральной нервной системы / И.А. Новикова, О.Н. Полякова, А.А. Лебедев. – СПб.: Речь, 2007. – 93 с.
23. Попова Н.П. Анатомия центральной нервной системы: Учеб.пособие для вузов / Н. П. Попова, О.О. Якименко. – 6-е изд. – М.: Академический Проект, 2015. – 112 с.
24. Психофизиологические основы эмоций: учебное пособие для вузов / Ч. А. Измайлов, А.М. Чорноризов. – М., 2004.
25. Психофизиология / под. ред. Ю.И. Александрова. – СПб.: Питер, 2004. – 496 с.

26. Психофізіологія: Учебник для вузов / Под. ред. Ю.И. Александрова. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 464 с.
27. Симонов П.В. Избранные труды: Т. 1. Мозг: эмоции, потребности, поведение / П. В. Симонов. – М.: Наука, 2004. – 437 с.
28. Филимонов В.И. Физиологические основы психофизиологии / В.И. Филимонов. – М.: МЕДпресс-информ, 2003. – 320 с.
29. Філіппов М.М. Психофізіологія людини: Навч. посіб. / М.М. Філіппов. – К.: МАУП, 2003. – 136 с.
30. Чайченко Г.М. Фізіологія людини і тварини: Підручник для студ. біол. спец. вищ. навч. закл. / Г.М. Чайченко, В.О. Цибенко, В.Д. Сокур. – К.: Вища школа, 2003. – 464 с.
31. Щербатых Ю. Анатомия центральной нервной системы для психологов. Учебное пособие / Ю. Щербатых, Я. Турковский. – К., 2009. – 128 с.

Допоміжна література:

1. Воробьева Е.А. Анатомия и физиология: учебник / Е.А. Воробьева, А. В. Губарь, Е. Б. Сафьянникова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Медицина, 1981. – 418 с.
2. Ганонг В.Ф. Фізіологія людини. Підручник. – Львів: БаК, 2002. – 784 с.
3. Грин Н. Біологія: учебник / Н. Грин, К. Стаут, Д. Тейлор под. ред. Р. Сопера. – 2-е изд., стереотипне в 3-х т. Т.3: пер. с англ... – М.: Мір, 1996. – 376 с., ил.
4. Данилова Н.Н. Физиология высшей нервной деятельности: учебник / Н. Н. Данилова, А. Л. Крылова. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 399 с.
5. Курепина М. М. Анатомия человека: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / М. М. Курепина, А.П. Ожигова, А.А. Никитина. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 384 с.
6. Покровский В.М. Физиология человека: учебник / под редакцией В. М. Покровского, Г.Ф. Коротько. – М. издат. «Медицина», 2001. – 834 с.
7. Самусев Р.П. Анатомия человека: учебник / Р.П. Самусев. – М., 1995. – 247 с.
8. Сапина М.Р. Анатомия человека: учебник / М.Р. Сапина. – М., 1986 – 567 с.
9. Смирнова В.М. Физиология человека: учебник / В.М. Смирнова. – М., 2001 – 387 с.
10. Чернінський А. О., Кравченко В. І., Комаренко В. І. Анатомія і еволюція центральної нервової системи – К. : ООО "Інтерсервіс", 2011 – 85 с.
11. Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. — К.: Либідь, 1993. - 218 с.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни "Психофізіологія" (для бакалаврів) / Укл.: О.Г. Лосієвська. – Северодонецьк: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2022. – 21 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання здобувач може отримати визначену кількість балів:

Інструменти та завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	7 (по 0,5 балів за ЛК)
Практичні заняття	42 (по 3 бали за ПК)
Індивідуальні завдання (контрольні роботи, реферати тощо)	11
Підсумковий екзаменаційний (заліковий) тест	40
Разом	100

Шкала оцінювання здобувачів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання практичних і самостійних завдань здобувачі вищої освіти мають дотримуватися політики академічної доброчесності. Запозичення (використання ідей, розробок, тверджень, статистичних або експериментальних відомостей інших авторів) повинні бути оформлені відповідними посиланнями на першоджерела. Списування або копіювання є категорично забороненими. Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Перезарахування кредитів, отриманих у неформальній освіті:

Здобувач вищої освіти може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Завдання і заняття:

Усі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття здобувачі вищої освіти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять здобувачі вищої освіти:

- дотримуються етичних правил поведіння;
- знаходяться на своєму навчальному місці;
- не заважають викладачу проводити заняття та іншим студентам навчатися.

Під час контролю знань здобувачі вищої освіти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо проведення контрольних заходів.